2.ప్రాచీన భారతీయ నాగరికతలు సంస్కృతులు

బహుళ ఐచ్ఛిక ప్రశ్నలు

1. సింధులోయ నాగరికత గల మరో పేరు ఏమిటి?
   1. **హరప్పా నాగరికత** 2. వైదిక నాగరికత 3. మౌర్య నాగరికత 4. గుప్త నాగరికత
2. హరప్పా నాగరికతలో ప్రధాన వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు ఏమిటి?
   1. **గోధుమలు మరియు బార్లీ** 2. ఆవాలు 3. నువ్వులు 4. మొక్కజొన్న
3. ఋగ్వేద కాలంలో ప్రధాన దేవతగా ఎవరిని పరిగణించారు.
   1. అగ్ని **2. ఇంద్ర** 3. వరుణ 4. విష్ణు
4. యజుర్వేదం ప్రధానంగా ఏ విషయాన్ని చర్చిస్తుంది.
   1. స్తోత్రాలు మరియు ప్రార్థనలు 2. **యజ్ఞాలు, కర్మకాండలు** 3. తత్వ శాస్త్రం 4. ఆర్యుల చరిత్ర

ఖాళీలను పూరించండి

1. సింధు నాగరికత కాలంలో ప్రధాన స్త్రీ దేవత **అమ్మ తల్లి**.
2. తొలి ఆర్యులు ప్రధానంగా **సింధూ నది** తీరాలలో నివసించేవారు.
3. ఆర్యులు కాలంనాటి ప్రధాన మత గ్రంథాలను **వేదాలు** అంటారు.

His.History.Harappa.

ఏక పద సమాధాన ప్రశ్నలు

1. మృతుల దిబ్బ అని ఏ నగరాన్ని పిలుస్తారు.
   మొహంజదారో
2. సింధు నాగరికతకు చెందిన ఓడరేవు నగరం ఏది?
   లోథాల్
3. వేదాలలో అతి ప్రాచీన వేదం ఏది?
   ఋగ్వేదం

2. Marks

1 హరప్పా మురుగునీటి వ్యవస్థ

హరప్పా నాగరికత నగర ప్రత్యేకత మురుగునీటి కాలవ నిర్మాణం. ఈ మురుగునీటి కాలువల గోట్టాల మధ్యలో రంధ్రాలు ఉండేవి వీటిని శుభ్రం చేయడానికి అక్కడక్కడ ఇటుకతో లేదా రాయితో మూతలను ఏర్పాటు చేసేవారు.

2 మహాస్నానవాటిక

మొహంజదారోలో అత్యంత ముఖ్యమైన ప్రజోపయోగ ప్రదేశం మహాస్నానవాటిక. ఇది నాలుగు వైపులా నడకదారి కలిగిన పెద్ద దీర్ఘ చతురస్రాకార కొలను. స్నానవాటికలోకి వెళ్లడానికి ఉత్తరం మరియు దక్షిణం వైపున మెట్లు ఉన్నాయి.

3 ముద్రికలు

హరప్పా ప్రజలు వివిధ రకాలైన ముద్రికలు వాడేవారు. సుమారు 2000 ముద్రికలు వివిధ ప్రాంతాల్లో లభించాయి బహుశా ఈ ముద్రికలను వ్యాపారానికి ఉపయోగించి ఉంటారు.

4 వేదాలు

వేదం అనగా గొప్ప జ్ఞానం అని అర్థం వేదాలు నాలుగు అవి, 1. ఋగ్వేదం, 2. సామవేదం, 3. యజుర్వేదం, 4. అధర్వణ వేదం

5 దర్శనాలు

దర్శనాలు ఆరు 1 న్యాయ, 2 వైశేషిక, 3 సాంఖ్య, 4 యోగా, 5 పూర్వ మీమాంస, 6 ఉత్తర మీమాంస.

4 Marks

1. హరప్పా లిపి

1. మెసపటోమియా, ఈజిప్ట్ నాగరికతా వాసుల మాదిరిగానే హరప్పా నాగరికతా వాసులకు లిపి ఉంది.
2. హరప్పా లిపిని తొలిసారి 1853 లో గుర్తించగా, 1923 నాటికి పూర్తిలిపిని కనుగొన్నారు.
3. చరిత్రకారులు 375 నుండి 400 అక్షరాలు గుర్తించారు. ఇవి సంఖ్యలు కాదు - చిత్రాలు మరియు సాంకేతిక గుర్తులు.
4. ఈ లిపి కుడి నుండి ఎడమకు, కొన్ని ముద్రికలలో ఎడమ నుండి కుడికి వ్రాయబడింది.
5. ఈ హరప్పాలిపి ద్రవిడలిపి అని, ప్రోటోలిపి అని, సంస్కృతం అని సుమేరియన్ లిపి అని, అనేక అభిప్రాయలు కలవు. ఈ లిపిని పూర్తిగా చదవలేకపోవడం వల్ల హరప్పా వారు సాహిత్యానికి చేసిన సేవను తెలుసుకోలేకపోతున్నాము.

His.History.Harappa.

2. హరప్పా నాగరికత మత విశ్వాసాలు, ఆచారాల గురించి తెలపండి?

1 హరప్పా కాలం నాటి మత విశ్వాసాలు ఆచారాలు తెలుసుకొనేందుకు ఆ కాలంలో లభ్యమైన ముద్రి కలు, టెర్రకోట బొమ్మలు ఉపయోగపడుతున్నాయి.
2. ప్రధాన స్త్రీ దేవత అమ్మ తల్లి. ప్రధాన పురుషదేవత పశుపతి.
3 ఈ కాలంలో లింగ ఆరాధన ప్రభలంగా ఉండేది.
4 హరప్పా ప్రజలు చెట్లను, జంతువులను కూడా పూజించేవారు.
5 హరప్పా కాలం నాటి ప్రజలు అగ్నిని పూజించినట్లుగా తెలిపే ఆధారాలు కాలిబంగన్,లోథాల్ లభించాయి.

3. ఆశ్రమ విధానం గురించి వివరించండి.

మలివేద కాలం లో ఆశ్రమ పద్ధతి అమల్లోకి వచ్చింది. వంద సంవత్సరాల జీవన కాలాన్ని 25 సంవత్సరాలు ఉన్న
నాలుగు భాగాలుగా విభజించి, ఆయా భాగాల్లో ఆచరించాల్సిన బాధ్యతలను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

ఆశ్రమ ధర్మాలు:-

1. బ్రహ్మ చర్య: - 1- 25 సంవత్సరాల వరకు విద్యార్థిదశ

2. గృహస్థ: - 25-50 సంవత్సరాలు - కుటుంబ భాధ్యత

3. వానప్రస్థ: - 50 - 75 సంవత్సరాలు తపస్సు లో నిమగ్నం

4. సన్యాస: - 75 సంవత్సరాల పైన సంచార జీవనం.

8 Marks

1. హరప్పా నాగరికత నగర ప్రణాళిక గురించి తెలపండి.

హరప్పా నాగరికత ప్రపంచంలోని అత్యంత ప్రాచీన, ప్రణాళికాబద్ధమైన పట్టణ నాగరికత. నగర నిర్మాణంలో హరప్పా ప్రజలు శాస్త్రీయ విధానాలను అనుసరించారు.

1. <u>కోట మరియు దిగువ నగరం</u>

ప్రతి నగరం ఎత్తైన కోట (Citadel), దిగువ నివాస ప్రాంతం (Lower Town) గా రెండు భాగాలుగా ఉండేది.

2. <u>వీధుల నిర్మాణం</u>

వీధులను ఉత్తర–దక్షిణ, తూర్పు–పడమర దిశల్లో నిటారుగా నిర్మించి, గ్రిడ్ పద్ధతిని అనుసరించారు.

3. <u>గృహ నిర్మాణం</u>

ఇళ్లను కాల్చిన ఇటుకలతో నిర్మించారు. చాలా ఇళ్లలో స్నానాల గది, బావి, ప్రాంగణం ఉండేవి.

4. <u>మురుగునీటి పారుదల</u>

ప్రతి ఇంటి మురుగునీరు చిన్న కాలువల ద్వారా ప్రధాన కాలువల్లోకి చేరేలా అద్భుతమైన పారుదల వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేశారు.

5. <u>ప్రజా భవనాలు</u>

మొహెంజోదారోలో గొప్ప స్నానగృహం (Great Bath), హరప్పాలో ధాన్యాగారాలు (Granaries) నిర్మించారు.

ముగింపు:

ప్రణాళికాబద్ధ వీధులు, ప్రామాణిక ఇటుకల నిర్మాణం, మురుగునీటి పారుదల వ్యవస్థ, ప్రజా భవనాలు హరప్పా ప్రజల ఉన్నత నగర నిర్మాణ నైపుణ్యాన్ని తెలియజేస్తాయి. అందువల్ల హరప్పా నాగరికతను ప్రపంచంలోని అత్యుత్తమ ప్రణాళికాబద్ధ పట్టణ నాగరికతగా గుర్తించారు.

HIs.History.Harappa.

2. ఋగ్వేద సంస్కృతి గురించి క్లుప్తంగా వివరించండి.

ఋగ్వేద సంస్కృతి వైదిక యుగంలోని తొలి దశ. ఈ కాలంలో ఆర్యులు ప్రధానంగా సప్తసింధు ప్రాంతంలో నివసించారు. వారి రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక, మత జీవితానికి సంబంధించిన వివరాలు ప్రధానంగా **ఋగ్వేదం** ద్వారా తెలుస్తాయి.

1. <u>రాజకీయ వ్యవస్థ</u>

- రాజు రాజ్యానికి అధిపతి.

- **సభ**, **సమితి** అనే ప్రజాసంస్థలు రాజుకు సలహాలు ఇచ్చేవి.
- గ్రామానికి **గ్రామణి** అధిపతిగా ఉండేవాడు.

2. ఆర్థిక జీవితం

- పశుపోషణ ప్రధాన వృత్తి.
- వ్యవసాయం కూడా చేసేవారు.
- గోవులను సంపదకు చిహ్నంగా భావించేవారు.

3. సామాజిక జీవితం

- కుటుంబం సమాజానికి మూలాధారం.
- తండ్రి కుటుంబ పెద్ద.
- స్త్రీలకు గౌరవస్థానం ఉండేది; విద్యాభ్యాసం, యజ్ఞాలలో పాల్గొనే అవకాశం ఉండేది.
- వర్ణ వ్యవస్థ ప్రారంభ దశలో వృత్తి ఆధారంగా ఉండేది.

4. మత జీవితం

- ప్రకృతి దేవతలను ఆరాధించేవారు.
- ఇంద్రుడు, అగ్ని, వరుణుడు, సూర్యుడు, వాయువు ప్రధాన దేవతలు.
- యజ్ఞాలు, ప్రార్థనలు ముఖ్యమైన మతాచారాలు.

ముగింపు

ఋగ్వేద సంస్కృతి భారతీయ నాగరికతకు పునాది వేసింది. రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక, మత రంగాలలో ఏర్పడిన సంప్రదాయాలు తరువాతి భారతీయ సంస్కృతిపై గణనీయమైన ప్రభావం చూపాయి.

His.History.Harappa.